

Mötet mellan musklärare och introverta elever

**En studie om musklärarens uppfattningar av och förhållande
till introverta elever**

Matilda Wikström

Examensarbete för musikpedagog (YH)-examen

Utbildningen i musik

Jakobstad 2018

EXAMENSARBETE

Författare: Matilda Wikström

Utbildning och ort: Musik, Jakobstad

Inriktningsalternativ/Fördjupning: Musikpedagog

Handledare: Bettina Backström-Widjeskog

Titel: Mötet mellan musiklärare och introverta elever – En studie om musiklärares uppfattningar av och förhållande till introverta elever

Datum 28.5.2018

Sidantal 30

Bilagor 1

Abstrakt

Syftet med detta arbete är att undersöka musiklärares medvetenhet om och attityder till introversion och hitta metoder för att ta hänsyn till och kunna stöda introverta elever i undervisningen. Forskningsfrågorna som undersöks är: Vilken uppfattning har läraren av den introverta elevens uttryck och agerande? Hur förhåller sig läraren till den introverta eleven, vilka metoder används? Uppfattar läraren att eleven upplever musiken som en frizon eller ytterligare ett intryck att bearbeta? För att besvara frågorna använder jag en fenomenografisk forskningsansats och som datainsamlingsmetod intervjuer av åtta musiklärare samt litteratur.

Undersökningens resultat visar att det är viktigt att beakta elevens introverta drag, men även att komma ihåg att det bara är en del av elevens personlighet. Vidare nämns flera metoder man kan använda sig av i undervisningen för att stöda introverta och få dem att känna sig trygga. Utgående från förutsättningarna kan musiken vara en frizon för eleven, till exempel om musicerandet sker i en trygg omgivning. Resultaten stöds delvis av det som framkommit i litteraturen.

Språk: svenska

Nyckelord: introversion, musikundervisning

BACHELOR'S THESIS

Author: Matilda Wikström

Degree Programme: Music, Pietarsaari

Specialization: Music pedagogue

Supervisor(s): Bettina Backström-Widjeskog

Title: The meeting between music teachers and introvert students – A study of music teacher's perception of and relation to introvert students

Date May 28, 2018

Number of pages 30

Appendices 1

Abstract

The aim of this thesis is to explore music teachers' awareness of and attitudes towards introversion, as well as finding teaching methods for regarding and supporting introvert students. My research questions are: What is the teacher's perception of the expression and behavior of the introvert student? How does the teacher relate to the introvert student, what methods are used? Does the teacher perceive that the student experiences music as a free zone, or yet another impression to process? To answer these questions, I am using a phenomenographical approach based on a literature study and interviews with eight music teachers.

The results of the research show that it is important to take the students introvert traits in to count, but also to remember that introversion only is a part of the student's personality. Furthermore, several teaching methods for supporting the students and making them feel safe are mentioned. If the conditions are right, music can be a free zone for the student, for example if the music making takes place in a safe environment. The results conform partially with data which appeared in the literature study.

Language: Swedish

Key words: introversion, music education

Innehållsförteckning

1	Inledning	1
1.1	Syfte och forskningsfrågor	1
1.2	Disposition.....	2
2	Vad är introversion?	2
2.1	Introvert eller blyg?.....	4
2.2	Introvert eller högkänslig?	4
3	Musik och introversion	5
3.1	Styrkor.....	6
3.2	Fria personlighetsegenskaper.....	8
4	Pedagogiskt bemötande	9
4.1	Bemötandeideal	10
4.2	Metoder i undervisningen.....	13
5	Undersökningen.....	15
5.1	Forskningsansats.....	15
5.2	Genomförande	15
6	Resultatredovisning och analys	17
6.1	Läraren	17
6.2	Eleven.....	18
6.3	Mötet.....	20
6.4	Metoden.....	22
6.5	Musiken	25
7	Sammanfattande diskussion	27
7.1	Förslag på fortsatt forskning.....	29
7.2	Avslutning	29
	Referenser.....	30

1 Inledning

Idén till detta arbete kom till genom min egen fascination för hur olika människor fungerar i olika sammanhang. Jag märkte introverta drag hos mig själv i och med att det krävdes en hel del energi för att orka umgås och mingla bland folk, vilket gjorde att jag började reflektera över hur det går ihop med branschen jag är på väg in i. Introversion innebär alltså inåtvändhet. Introverta personer får energi genom att vara för sig själva och kan också vara blyga eller tillbakadragna i sociala sammanhang.

Det finns en norm i samhället idag som säger att man ska vara glad och utåtriktad för att få jobb och det gäller givetvis även för musikbranschen. "Hur fungerar det att vara introvert musiker?" var alltså min första tanke, jag var nyfiken hur musikbranschen fungerar för en person som inte automatiskt passar in i den utåtriktade normen. Sedan bestämde jag mig för att undersöka det ur en mer pedagogisk och didaktisk synvinkel. Hur kan jag som lärare förhålla mig till introverta elever för att stöda dem i musikundervisningen och vilka metoder jag kan använda?

Det är så klart viktigt att låta barnen vara sig själva och inte tvinga in dem i den rådande normen med en uppfattning om att alla behöver bete sig på samma utåtriktade sätt för att bli accepterade. Linus Jonkman (2013, s. 178) hävdar: "Försök inte att ändra på introverta barn utan välkomna faktumet att det är barn med andra gåvor." På samma sätt tycker jag att det är viktigt att vi som lärare har verktyg för att stöda introverta elever och försöka underlätta vardagen som ofta är fylld med otaliga intryck och människomöten.

1.1 Syfte och forskningsfrågor

Syftet med detta arbete är att undersöka medvetenhet om och attityder till introversion bland musiklektörer och hitta metoder för att ta hänsyn till och kunna stöda introverta elever i undervisningen.

I undersökningen har jag främst utgått från följande forskningsfrågor:

1. Vilken uppfattning har läraren av den introverta elevens uttryck och agerande?
2. Hur förhåller sig läraren till den introverta eleven, vilka metoder används?

3. Uppfattar läraren att eleven upplever musiken som en frizon eller ytterligare ett intryck att bearbeta?

Med den första frågan är jag ute efter att undersöka om och hur man uppfattar introverta elever i en undervisningssituation, märks det lika tydligt i grupp och individuell undervisning? Märks det över huvud taget? Den andra frågan syftar på hur läraren ser på mötet med den introverta eleven samt vilka metoder läraren kan använda sig av. Dessa två frågor utgår från både det pedagogiska och det didaktiska förhållandet i undervisning. Den tredje och sista frågan undersöker ifall eleven ur lärarens perspektiv verkar uppleva musiken som en frizon, ett "andningshål", eller ifall det har motsatt effekt och bidrar till trötthet.

1.2 Disposition

I kapitel två behandlas grundläggande teori om den introverta personlighetstypen, vad innebär detta, är det samma sak som blyg eller högkänslig? Kapitel tre tar upp introversion kopplat till musiken, vilka styrkor kan man ha nytta av samt teorin om fria personlighetsegenskaper. I kapitel fyra ligger fokus på ett pedagogiskt bemötande, ett bemötandeideal generellt för socialt inriktade yrken och metoder man kan använda för att stöda introverta elever i undervisningen. Kapitel fem och sex handlar om undersökningen, forskningsansats och metodval, resultatredovisning och analys. Arbetet sammanfattas i kapitel sju med diskussion och förslag på vidare forskning. Bilaga 1 består av intervjufrågorna.

2 Vad är introversion?

I det här kapitlet tas grundläggande teori om introversion upp. Vad är introversion? Hur skiljer introversion sig från andra personlighetsdrag som extroversion, blyghet och högkänslighet?

I början av 1900-talet definierade psykologen C. G. Jung begreppen "introvert" och "extrovert" som ett sätt att se på olika personlighetstyper, kort sagt inåtvänd och utåtriktad. Det innebär inte att människor tillhör enbart den ena eller den andra, utan att

man befinner sig någonstans på ett spektrum. Personer som anser sig ha lika många extroverta som introverta egenskaper och hamnar i mitten av spektret kan kallas "ambiverta". (Cain, 2016, s. 16).

Enligt C. G. Jung och H. J. Eysenck är introverta personer sådana som styrs mer av sitt inre, sina egna uppfattningar och värderingar, än det som händer runt omkring dem. Till synes kan de verka passiva i sina känsloreaktioner, medan det inre känslolivet ofta kan vara motsatsen. (Egidius, 2002, s. 113). Linus Jonkman (2013, s. 17) ställer frågan: "Får du din energi genom att umgås med andra människor, eller genom att sitta själv [ensam, förför] på kammaren och grubbla?" som den mest väsentliga delen av huruvida man ser sig som introvert eller extrovert. Den här frågan tydliggör det centrala budskapet, introverta behöver egen tid för att få energi och återhämta sig medan extroverta gör det samma bland folk.

Det är viktigt att komma ihåg att personligheten är mycket mer komplex än att det skulle gå att förklara alla beteenden med en enkel orsak. Det finns otaliga personlighetsegenskaper som hos en person formas av både genetiska förutsättningar och egna erfarenheter i samspel med omgivningen. Däremot kan man enligt egenskapsteoretiker urskilja vissa grundläggande egenskaper utifrån känslor, tankar och beteende som bildar stabila och bestående mönster, vilket också gör det möjligt att beskriva den grundläggande personligheten samt förutse beteenden i olika situationer. Förutom grundläggande egenskaper finns det också "tillfälliga" egenskaper som beror på situation och inte är konstanta utan kan vara en temporära sinnesstämningar, exempelvis kan ilska framkalla andra egenskaper än det som "hör till ens personlighet". (Fahlke, 2007, s. 20, 23-24).

Teorin om introverta/extroverta och tillfälliga egenskaper gör det möjligt att förklara ett visst beteende som påverkas av de grundläggande egenskaperna, men öppnar också upp förståelsen för att samma människa kan reagera helt annorlunda beroende på tillfälle och sinnesstämning. I kapitel 3.2 behandlas även *teorin om fria personlighetsegenskaper* som kortfattat handlar om att en person kan lägga till ett personlighetsdrag när det är väsentligt för till exempel ett personligt projekt.

Det är svårt (och kanske omotiverat) att utifrån sett kategorisera en person som introvert, eftersom så mycket beror på andra omständigheter. Susan Cain framhåller: "Nyckeln till

ett gott liv är att förstå sina egna preferenser” (2016, s. 18). Med det menas att det spelar ingen roll om man är extrovert eller introvert, utan huvudsaken är att man lär sig förstå sig själv och vad man behöver för att ”ladda batterierna”. Jag tror att det ändå är viktigt som lärare att vara medveten om bland annat beteendemönster för att kunna anpassa undervisningen så att den passar för olika personlighetstyper.

2.1 Introvert eller blyg?

Introversion och blyghet kan te sig på samma sätt, men det är viktigt att komma ihåg att det inte är samma sak. En människa kan vara tystlåten och reserverad men av olika orsaker. Är hen introvert kan beteendet bero på att hen hellre lyssnar och tar in diskussionen, medan en blyg person kanske inte vill göra fel och är rädd för vad andra människor tycker om hen. (Cain, 2016, s. 15). Jonkman (2013, s. 169-170) påstår följande: ”Ifall du är *rädd* för sociala sammanhang är du blyg. Ifall du *föredrar* att vara själv [*ensam*, förf anm] är du introvert.” En person kan naturligtvis vara både introvert och blyg. En person kan också vara extrovert och blyg. Blygheten har alltså inte med ens preferenser att göra, utan skiljer sig neurologiskt.

2.2 Introvert eller högkänslig?

Högkänslighet innebär i korta drag att vara extra känslig för intryck från omgivningen. Bearbetningen av intryck är djup, med risk för att bli överstimulerad till exempel av en bullrig miljö eller starka dofter. Det innebär också en känslighet för subtila detaljer i omgivningen och mer emotionellt mottaglig än genomsnittet. (Aron, 2014, s. 8) Det betyder exempelvis att en högkänslig person snabbt kan känna av stämningen i ett rum om någon mår dåligt (Jonkman, 2013, s. 61).

Introversion och högkänslighet delar många drag, men är inte samma sak (ibid.). Ungefär 70 % av högkänsliga personer är introverta, medan resterande 30 % är extroverta (Aron, 2014, 36). Jonkman (2013, s. 62) räknar upp några drag som är gemensamma för introverta och högkänsliga personer (HSP, *highly sensitive person*). Bland dem finns benägenheten att uppskatta det lilla och inte bli uttråkad, känslighet för stress och stimuli, trötthet av att umgås med människor samt öga för detaljer.

Det finns även några drag som är specifika för HSP, av vilka en del kan klassas som mer extroverta drag. Dit hör bland annat "empatiska känslspröt" som uppfattar uttalade sinnesstämningar, intensiva upplevelser av både positiva och negativa känslor, samt förmågan att vara observant på vad som sker i närmiljön. (ibid.)

Sammanfattningsvis innebär introversion att man samlar energi genom att vara för sig själv. En introvert person kan uppfattas som tystlåten och tillbakadragen, men det är också möjligt att hen uttrycker sig på andra sätt, eftersom de flesta har både introverta och extroverta drag. Det är också lätt att blanda ihop till exempel introversion och blyghet eller HSP eftersom de har liknande drag, så man ska vara försiktig med att "diagnostisera" folk. Det viktigaste är att förstå vad man själv behöver för att må bra och som lärare att vara medveten om olika preferenser för att kunna stöda så bra som möjligt. I nästa kapitel tas introversion upp i ett musikaliskt sammanhang.

3 Musik och introversion

I det här kapitlet behandlas styrkor som introverta kan ha i musiksammanhang. Jag har valt att inte ta upp svagheter, eftersom jag anser att det är viktigt att lyfta fram och stöda positiva aspekter av ett relativt stigmatiserat begrepp som introversion. Teorin om fria personlighetsegenskaper presenteras i avsnitt 3.2 som ett sätt att förklara till exempel att även introverta personer vågar stå på en scen och uppträda.

"Oavsett om de sjunger, dansar eller spelar teater så har de en begåvning och ett engagemang som skriker efter att få utlopp. Vissa bestämmer sig för att de vill uttrycka sin själ genom att verka i offentligheten, och att den risken är väl värd att ta. Efter föreställningen kan de återgå till sitt rätta jag och ladda batterierna i ensamhet."
(Kuzujanakis, citerad i Cain, 2016, s. 196).

Att ställa sig på scen som introvert kan tyckas vara motsägelsefullt, men som citatet av barnläkaren Marianne Kuzujanakis ovan beskriver, handlar det om att få utlopp för ett behov mer än att få stå i centrum för uppmärksamhet. Susan Cain ger ett exempel på en introvert och blyg person, Maria, som inte gillade att hamna i centrum, men blev kreativ och glad av att spela violin och uttrycka sig musikaliskt. I det här exemplet hade Maria nytta av sin introversion då hon, driven av sin entusiasm och glädje för musiken, kunde öva

mycket på egen hand och blev således en bättre musiker och smälte in i sammanhang där hon fick spela med andra musiker. (ibid., s. 146-149). Vilka styrkor kan introverta personer som Maria utnyttja i musikaliska sammanhang?

3.1 Styrkor

I det västerländska samhället anser vi att framgång hör ihop med att vara extrovert (Jonkman, 2013, s. 75). Även om det finns ett extrovert ideal (Cain, 2016, s. 19) och det kanske ses som en nackdel att vara introvert, finns det givetvis många styrkor man kan ta vara på och använda till sin fördel både i vardagen och i musikaliska sammanhang. Jonkman (2013, s. 206) räknar upp bland annat fokus, uppmärksam på detalj och långsamt men djup tankeprocess som introverta styrkor. Exemplet om Maria i början av detta kapitel beskriver till exempel hur hon använder sitt fokus för att öva på egen hand och på så sätt utvecklas. I detta avsnitt tas dessa styrkor upp ur ett musikaliskt perspektiv, eftersom det är nyttigt för musklärare att vara medveten om dem så att man kan stöda och uppmuntra just dessa sidor hos eleven.

Fokus och flow

Enligt Jonkman (2013, s. 78) är det inte underligt att största delen av musikaliska underbarn är introverta, eftersom det krävs otaliga övningstimmar för att bli riktigt bra på någonting. Så kallat *hyperfokus* och djupt engagemang är drag som kan räknas till en människas introverta sida och behövs för att inte bli uttråkad av en längre uppgift. En introvert person är inte i behov av lika mycket stimulans som en extrovert person. För en introvert musiker är hyperfokus en superkraft. Man kan sitta i ett övningsrum och öva i flera timmar utan att bli uttråkad, vilket småningom leder till ökad skicklighet. I genrer som jazz är det förstås viktigt att spela i band och utvecklas tillsammans, eftersom det bygger på improvisation och samverkan mellan musikerna. Trots det är den egna övningen väsentlig.

Jonkman (ibid., s. 162-163) talar också om den psykologiska termen *flow* som "en av de introverta sidorna av lycka". Flow innebär ett tillstånd då man koncentrerar sig så intensivt

på en viss aktivitet att man helt glömmer bort omvärlden, en så kallad optimal upplevelse, en känsla av att man klarar det mål man jobbar mot. (Csikszentmihalyi, 2003, s.83, 99). Hyperfokus och flow är nära varandra i betydelsen, men flow är kopplat till en positiv upplevelse medan hyperfokus inte nödvändigtvis behöver vara det. Att kunna sitta och öva på sitt instrument i flera timmar är en sak, medan det är en annan sak att uppslukas av det och känna att det är njutbart.

Csikszentmihalyi (ibid., s. 145) lyfter fram att ett problem i dagens musikundervisning är att man fokuserar för mycket på *hur* barnen spelar och för lite på vad de upplever. Både föräldrar och lärare har en viktig roll för att uppmuntra barnens musikintresse. Om man sätter för mycket press kan det leda till att musikintresset helt försvinner och därför är det viktigt att också se till att barnet finner glädje i musiken, kanske genom den enkla frågan "Var det roligt?". Det viktigaste för att stöda barnens kreativitet är enligt Uusikylä (2012, s. 172-173) att stöda barnets inre motivation. Om barnet upplever att hen lär sig för att göra läraren nöjd kan det leda till ett "prestationssyndrom" medan motsatsen gör att eleven sporras att lära sig mera för sin egen skull och alltså har inre motivation.

Uppmärksam på detalj

Detaljnoggrannhet hävdar Jonkman (2013, s. 190-191) att är ett introvert drag och en styrka. Han berättar om personer som köat en halvtimme efter hans föreläsning bara för att komma fram och rätta faktafel, vilket uppskattas av Jonkman som, i egenskap av introvert, uppskattar att ha rätt information. Ett annat av hans exempel är kvinnan som på eget initiativ korrekturläst hans bok eftersom hans skrivfel störde hennes ordningssinne.

Noggrannhet kan vara till stor nytta i många musiksammanhang till exempel när det handlar om att öva in ett klassiskt stycke, eller varför inte hitta "rätt sound" på elgitarr eller synth. Jag tänker samtidigt att det kan vara en nackdel om man fastnar för mycket på att allt ska vara exakt rätt, då det ibland kan begränsa den egna kreativiteten. Några exempel ur mitt eget liv är gånger då jag varit rädd för att spela på grund av vetskapen om att jag inte kan materialet så bra och någon påpekat att det är bättre att spela högt och spela fel än att inte spela alls. På så sätt hör man vad man har att förbättra i stället för att knappt höra någonting och fortsätta vara osäker. För lärarens del kan det handla om att

uppmuntra noggrannheten, men inte ställa krav på ständig perfektion utan i stället skapa en atmosfär där det också är okej att göra misstag.

Reflekterande

Tankeprocessen hos introverta är relativt långsam, men grundlig. Man bearbetar helt enkelt intryck och information på djupet. Det här gör exempelvis att introverta kan ha svårt att svara på direkta frågor, men kan efter betänketid leverera noga övervägda svar. (ibid., s. 99). En reflekterande egenskap kommer alltså till sin rätt i situationer där man har möjlighet att tänka efter, vilket kan vara bra för en lärare att ta hänsyn till.

Även ur ett musikaliskt perspektiv kan det vara positivt att vara reflekterande i och med att riktigt bra idéer kan kläckas efter att de fått bearbetas inombords en stund. Ett exempel kan också vara att läraren introducerar ett ämne på gitarrlektionen och eleven ställer en fråga om det först veckan efter, då ämnet fått mogna. Detta tror jag kan leda till en djupare förståelse för och kunskap om ämnet. Det gäller då för läraren att ha tålamod och förståelse för tankeprocessen, att faktiskt låta ämnet sjunka in hos eleven.

De här styrkorna är några av många som man kan uppmuntra hos introverta personer. Förstås kan dessa variera från person till person och man kan absolut ha extroverta drag och styrkor trots att man kanske är övervägande introvert. Cain (2016, s. 20) poängterar även att extroverta och introverta är som yin och yang, det vill säga att de kompletterar varandra. Det innebär att tillsammans kan man åstadkomma helt andra resultat än var för sig, om man tar till vara alla unika styrkor. I nästa avsnitt behandlas Brian Littles teori om fria personlighetsegenskaper.

3.2 Fria personlighetsegenskaper

Brian Little (1996, s. 340) myntade begreppet *fria personlighetsegenskaper* som ett sätt att förklara att man i vissa fall kan lägga till vissa personlighetsdrag som inte hör till ens natur i vanliga fall. Detta innebär till exempel att om en introvert person har ett behov att uttrycka sig musikaliskt, så kan hen agera mer extrovert och uppträda för publik trots sina introverta drag. Å ena sidan menar han att förutom att vårt beteende härrör från vår inre

natur¹, påverkas vårt beteende även av vår yttre natur² och de här två kan komma i konflikt med varandra. Till exempel är extroversion både ärftlig (inre natur) och en social konstruktion (yttre natur) och förväntas i olika sammanhang, bland annat mingelsituationer där en introvert behöver anpassa sig.

Å andra sidan menar Little (ibid., s. 340-341) att man medvetet kan besluta sig för att ändra sitt beteende för en viss period, till exempel att vara mer social i skolan nästa termin, om det gynnar ens "centrala personliga projekt". Detta anser han dock att kan ha negativa effekter på ens välmående ifall man inte hittar andningshål anpassade för ens inre natur. Som introvert kan det innebära att man hittar ett avskilt utrymme där man kan hämta andan en stund, för att inte bli helt utmattad av sociala situationer.

Teorin om fria personlighetsegenskaper innebär alltså att oberoende av vår inre natur kan vi tänja ut, dämpa eller på annat sätt anpassa oss utanför vår trygghetszon när det är relevant för projekt som är viktiga för oss. Jonkman (2013, s. 72) påpekar: "Du kan inte påverka om du är introvert eller extrovert men du kan träna upp din förmåga att vistas i olika sammanhang". Detta förklarar till exempel att introverta kan stå i rampljuset på scen och att extroverta kan ägna flera timmar åt att öva på ett instrument (Cain, 2017, s. 199).

4 Pedagogiskt bemötande

Hur ska man bemöta en introvert elev? Detta kapitel tar upp Blennbergers (2013, s.121-145) förslag på bemötandeideal mer allmänt för olika socialt inriktade yrken samt metoder för musikundervisning, utgående från Cain och Jonkmans tankar om undervisning och ledarskap. Kapitlet tangerar det pedagogiska förhållandet, den växelverkan som sker mellan lärare och elev i undervisningssituationen och strävar efter det som är bäst för eleven, samt det didaktiska förhållandet som handlar om lärarens inverkan på elevens studier och i förlängningen även elevens lärande. (Kansanen, 2004, s. 70, 80-81).

¹ Egen översättning av *first nature*, det beteende som främst är biologiskt betingat och inte påverkas av omvärlden. (Little, 1996, s. 340)

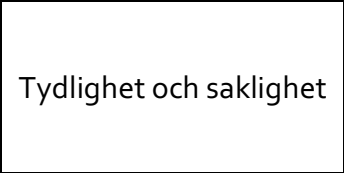
² Egen översättning av *second nature*, det beteende som påverkas av och anpassas till sociala omständigheter. (Little, 1996, s. 340)

4.1 Bemötandeideal

Blenberger (2013, s. 121) föreslår ett bemötandeideal som består av tre kategorier av normer: *övergripande kompetens*, *generellt relevanta normer* och *viktiga bemötandenormer – i många situationer*. *Övergripande kompetens* syftar på normer som krävs för ett allmänt gott bemötande, det vill säga en förmåga att kunna välja rätt bemötande i olika situationer och att bemötandet är genuint. *Generellt relevanta normer* innebär normer som alltid bör finnas i bemötandet oberoende av huvudperson och situation. *Viktiga bemötandenormer – i många situationer* gäller normer som är väsentliga, men kanske inte behövs i alla situationer. Teorin handlar främst om den professionella aktörens bemötande i socialt inriktade yrken, men i grunden också om människosyn och bemötande av människor i allmänhet.

Utan att gå djupare in på alla de tio normer som Blenberger beskriver (se figur 1) lyfts i det här avsnittet fram fyra av de normer som jag anser mest relevanta för undervisning: *samspejsförmåga och situationsanpassning*, *respekt – artighet och hänsyn*, *empati som uppmärksamhet och lyhördhet* samt *rättvist bemötande – lika behandling av olika personer*.

Övergripande bemötandekompetens	Generellt relevanta bemötandenormer	Viktiga bemötandenormer – i många situationer
Samspel och situationsanpassning	Respekt – artighet och hänsyn	Vänlighet, värme och hjärtlighet
Autenticitet	Empati som uppmärksamhet och lyhördhet	Empati som medkänsla
	Rättvist bemötande – lika behandling av olika personer	Humor
	Jämlik hållning	

Tydlighet och saklighet

Figur 1. En relevant bemötanderepertoar (Blennberger, 2013, s. 145).

Samspelsförmåga och situationsanpassning

Till den första kategorin, *övergripande kompetens*, hör förmågan att kunna anpassa och välja rätt bemötande beroende på huvudperson och situation. Det kräver en *social tolkningskompetens* som innebär att man har "spelöga" för olika situationer, lägger märke till huvudpersonens agerande och kan reagera på rätt sätt för personen och tillfället. (ibid., s.122-123). Detta är ytterst relevant för en undervisningssituation och att som lärare kritiskt reflektera över sitt eget beteende för att utveckla sin förmåga.

Respekt – artighet och hänsyn

Att bemöta någon med respekt tolkas av Blennberger (ibid., s.125-130) som att bemöta någon med en kombination av artighet och hänsyn. En sådan norm kategoriseras som en *generellt relevant bemötandenorm* eftersom den krävs i alla situationer och människomöten. Artighet behöver inte vara personlig och kan innebära till exempel hur man skakar hand med en person. Hänsyn hör delvis ihop med artighet, men blir mer personlig i och med att det också innefattar en viss finkänslighet. Det handlar om en finkänslighet inför människor i allmänhet, men också vissa gruppers villkor eller varje persons unika omständigheter. Ett respektfullt bemötande genom att ta hänsyn till olika förhållanden kan te sig på olika sätt, men handlar enligt min uppfattning i grunden om en människosyn där allas lika värde betonas, vilket är väsentligt och borde vara så gott som självklart för en lärare.

Empati som uppmärksamhet och lyhördhet

Blennberger (ibid., s. 130-131, 141) delar upp empati i två nivåer: *uppmärksamhet och lyhördhet* samt *medkänsla*. Empati som medkänsla hör till den tredje kategorin, *viktiga*

bemötandenormer – i många situationer. Genom uppmärksamhet och lyhördhet kan man få förståelse för huvudpersonens situation, vilket kan leda till medkänsla. Eftersom huvudpersonen kanske önskar en mer saklig hantering framom känslomässig involvering är det enligt Blennberger inte alltid relevant att visa medkänsla, vilket gör att fokus ligger på empati som uppmärksamhet och lyhördhet.

Empati som uppmärksamhet och lyhördhet hör hemma i kategorin *generellt relevanta normer* och visar att man är närvarande och "ser" den andra, en slags grundnivå av empati som behövs i alla situationer. För ett respektfullt bemötande behövs hänsyn, vilken kan grunda sig på kunskap om personen, men kräver också empati. Den tidigare nämnda sociala tolkningskompetensen hör ihop med den här nivån av empati eftersom man genom att bemöta en person med empatisk uppmärksamhet och lyhördhet får intryck att grunda sitt fortsatta bemötande på. Genom att visa uppmärksamhet och lyhördhet inför sin elev kan man därför få en bild av hurdant bemötande eleven har behov av och på så sätt skapa en trygg omgivning för utveckling.

Rättvist bemötande – lika behandling av olika personer

Det är skillnad på bemötandet av en grupp och enskilt bemötande. I en grupsituation är det viktigt att alla värderas lika i bemötandet, den professionella aktören ska inte uttrycka sympati, ointresse eller antipati för en viss person mer än för andra. Så länge en person inte behandlas favoriserande, finns det inget problem i att visa särskild uppskattning för någon i en enskild situation. "Den relevanta normen bör i stället formuleras så att man inte får bemöta någon person på ett sätt som brister i fråga om respekt – artighet och hänsyn, empati som uppmärksamhet och lyhördhet samt en jämlik hållning." (ibid., s.133). I en situation som musikundervisning kan det här tolkas som att man behandlar alla på samma grund i en grupsituation, medan eleverna kan stödas mer personligt på individuella lektioner.

4.2 Metoder i undervisningen

I det här avsnittet behandlas några metoder man kan använda i undervisningen av introverta elever. Detta utgår från det didaktiska förhållandet, hur skapar vi förutsättningar för elevens lärande?

Många typer av undervisning bygger på elevens delaktighet och värdesätter att eleven kan delta i diskussioner och hålla presentationer och dylikt. Precis som i resten av samhället värdesätts alltså extroverta egenskaper, men som Cain (2016, s. 39) framhåller: "Alla skolor har mycket att vinna på att öka förståelsen för introverta respektive extroverta elevers olika styrkor och behov". Detta syftar kanske mer på klassrumsundervisning i till exempel grundskola och gymnasium, men kan också anpassas till musikundervisning i grupp och enskilt i viss mån. Utgående från Cain och Jonkman har jag plockat ut fyra metoder för att stöda och sporra introverta i musikundervisningen: *utmaning*, *betänketid*, *enskilda samtal* och *smågrupper*.

Utmaning

Jonkman (2013, s. 217) menar att ett lätt huvudmål och ett svårt bonusmål är nyckeln för att aktivera både extroverta och introverta. Det handlar om att ge en utmaning med så pass låg tröskel att alla kan klara den, men att också ge en lite svårare bonusutmaning. Kanske det i musiksammanhang kan handla om att arrangera en låt för olika nivåer, så att eleven kan klara av den enklaste versionen först, för att sedan gå vidare till lite svårare detaljer i spelandet.

Betänketid

"Själv säger jag att Tankar Tar Tid. Tankar tar tid när vi skapar dem, tankar tar tid att ha (tankevärd skulle det kunna kallas) och det tar tid att göra sig av med dem, när de eventuellt blivit föråldrade." (Jönsson, 2000, s. 61)

Jönsson framhåller i citatet ovan att tankar tar tid, det går inte alltid att tvinga fram tankar utan att ge tid att tänka. Både Cain (*ibid.*, s. 238-240) och Jonkman (2013, s.99) lyfter fram betänketid som en viktig punkt. Eftersom introverta är reflekterande och tankeprocessen

är långsam men djup, kan det vara bra att inte förvänta sig svar direkt. Cain ger ett exempel på en lärare som bad eleverna skriva ner sina svar på papper, för att sedan läsa sina klasskompisars svar och skriva kommentarer om de ville. Efter det fick de diskutera i klassen. Det här kunde man tillämpa i musikundervisningen exempelvis när en ensemble ska välja låtar, eftersom det ibland kan vara svårt att föra fram sin åsikt direkt i gruppen.

Enskilda samtal

Att ta eleven åt sidan och berätta vad som kommer tas upp under nästa lektion kan vara en metod för att låta eleven förbereda sig på eventuella frågor, skriver Cain (2016, s. 236) som exempel på enskilda samtal. Visst är det också nyttigt att tänja på sina gränser och delta i klassdiskussioner, men det kan också vara skönt för eleven att till exempel svara på en fråga eller prova ett instrument endast inför läraren i stället för framför en massa stirrande klasskamrater.

Smågrupper

Cain (ibid., s. 46) förespråkar "trestegsmetoden" som ett sätt att utvidga elevens trygghetszon. Det innebär att eleverna först får fundera för sig själva, sedan parvis eller i en mindre grupp och till sist i helklass. Eleven får på så sätt betänketid och möjlighet att så småningom bli bekväm med att prata inför en större grupp. Det här kommer kanske mest till sin rätt i klassrumsundervisning i till exempel musikteori, men man kan också tänka sig att det fungerar i en ensemble som exempelvis ska skriva en låt.

Både bemötandenormer och metoder för undervisning har behandlats i detta kapitel. Bemötandenormerna är relativt självklara för ett allmänt gott bemötande, men för att kunna utvecklas som lärare tror jag det är viktigt att vara medveten om och reflektera över dessa kopplat till sitt beteende i undervisningssituationen. Undervisningsmetoderna fokuserar främst på gruppundervisning, eftersom det kan vara svårare än att hitta metoder som passar den individuella undervisningen. Kärnan är ändå att ge eleven betänketid och inte sätta så mycket press på att prestera inför en stor grupp direkt. Nästa kapitel går närmare in på undersökningen, val av forskningsansats och metod.

5 Undersökningen

Detta kapitel innehåller redogörelse för val av forskningsansats och metod och undersökningens genomförande. Eftersom syftet är att undersöka musiklärares uppfattningar och attityder valde jag att intervjua musiklärare och analysera materialet med en fenomenografisk forskningsansats.

5.1 Forskningsansats

Detta arbete görs med en fenomenografisk forskningsansats. Fenomenografien är en empirisk forskningsansats med kvalitativ inriktning, vilket innebär att studien omfattar ett litet antal personer, men eftersträvar i stället mer djupgående svar. En kvalitativ studie samlar också in data likt kvantitativa studier, däremot är det inte siffror som analyseras, utan snarare ord och beskrivningar. (Hedin, 1996, s. 3).

Genom att analysera och tolka materialet upptäcks likheter och skillnader som jämförs för att urskilja grupper som innehållsmässigt är olika. Sedan formuleras så kallade beskrivningskategorier som så tydligt som möjligt ska förklara och ge en bild av gruppernas meningsinnehåll. (Uljens, 1989, s. 12).

Fenomenografins syfte är att beskriva hur människor uppfattar ett visst fenomen, det vill säga genom ett "andra ordningens perspektiv", jämfört med ett "första ordningens perspektiv" där själva fenomenet beskrivs. Med detta arbete är jag alltså inte ute efter att fastslå en objektiv sanning om introverta elever i musikundervisningen, utan jag vill undersöka hur (och om) musiklärare uppfattar introverta elever och hur de förhåller sig till introverta elever. (ibid., s. 13).

5.2 Genomförande

Undersökningen gjordes med hjälp av intervju som metod och musiklärare som intervjuobjekt. För att få genomtänkta svar, valde jag att göra intervjun per e-post med en

tidsgräns på tre dagar från att jag sänt frågorna. Intervjun bestod av sex frågor om introversion i musikundervisningen (se bilaga 1).

Via sociala medier och kontakt med musikinstitut fick jag kontakt med ett antal respondenter utgående från kriterierna att de skulle ha musikundervisning både individuellt och i grupp samt svara på intervjun på svenska. Jag definierade inte gruppundervisningen noggrannare än att det kunde vara till exempel en ensemble, vilket kan märkas i intervju svaren. Det var svårt att hitta intresserade respondenter och av elva intresserade, fick jag svar av åtta, vilket var mitt mål. En av de intresserade valde att inte delta på grund av brist på kunskap om ämnet. Det visade sig vara svårt att hålla tidsgränsen, eftersom endast två svarade inom utsatt tid medan jag sände påminnelser åt de andra. De två sista respondenterna fick ingen tidsgräns utan en önskan om svar så snabbt som möjligt. Några av respondenterna kommenterade att frågorna var svåra.

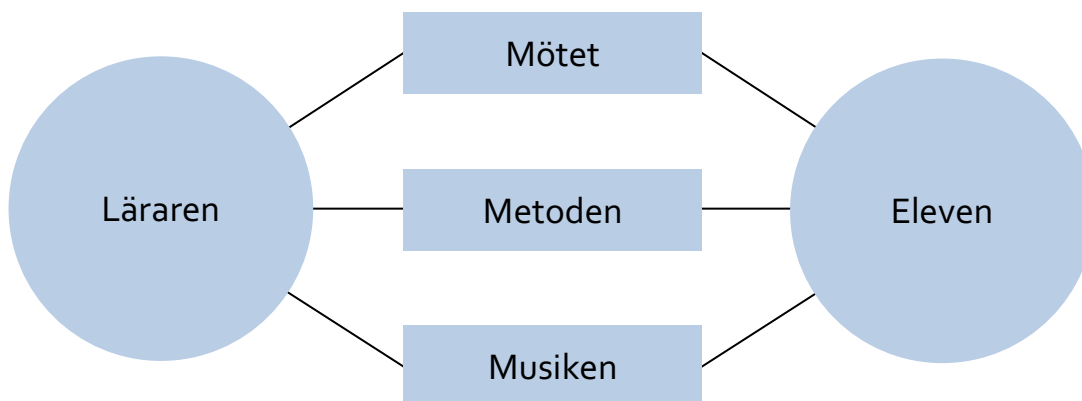
Efter att ha samlat in materialet var nästa steg analys av svaren. Analysen tillämpades på fenomenografiska grunder, dock begränsas materialet av att en skriftlig intervju inte är lika djupgående som en muntlig intervju med följdfrågor. Genom analys har jag kommit fram till olika beskrivningskategorier som jag har ordnat under fem huvudteman. Beskrivningskategorierna är markerade med kursiv stil och för att förstärka trovärdigheten citeras respondenternas svar.

Svaren citeras i övrigt ordagrant, förutom att skrivfel rättats och vissa ord lagts till för att öka läsbarheten. Dessa ord är utmärkta med klamrar. Genom att varken kön eller namn nämns, garanteras respondenternas anonymitet. Respondenterna är markerade med bokstäverna a–h och bokstaven inom parentes anger vem som citeras.

Jag är medveten om att mitt val av metod och ett litet urval av respondenter begränsar undersökningen och inverkar på validiteten, samt gör det omöjligt att dra några egentliga slutsatser. Det har ändå framkommit tankar värda att lyfta fram kring ämnet, vilka jag redovisar i kapitel 6.

6 Resultatredovisning och analys

I detta kapitel redovisas och analyseras respondenternas erfarenheter av introverta elever i musikundervisningen. Svaren analyseras utgående från fem huvudteman: *läraren*, *eleven*, *mötet*, *metoden* och *musiken*, för att få svar på forskningsfrågorna. Figur 2 beskriver min syn på dessa teman, det vill säga mellan läraren och eleven sker mötet där en metod används för att skapa musik.

Figur 2. Fem huvudteman.

Alla dessa områden behandlas ur musklärares perspektiv och motsvarar alltså inte nödvändigtvis hur eleven själv upplever dessa. Hur förhåller sig musklärare till introverta elever i musikundervisningen? Nedan presenterar jag respondenternas uppfattningar.

6.1 Läraren

Vad krävs av läraren i en undervisningssituation med introverta elever? Alla respondenter har inte svarat eftersom denna fråga inte direkt ingick i intervjun, utan dök upp i två av respondenternas svar. Dessa reflekterar kring väsentliga normer för läraren i sina intervjusvar.

En av respondenterna förespråkar *försiktighet*, *taktfullhet* och *spelöga* för att anpassa uppgifter enligt person.

“[...] Det är viktigt att hitta på uppgifter som passar lynnet och färdigheterna hos hen, och där krävs stor försiktighet, taktfullhet och ett vant öga samt sinne för ‘den rätta stunden.’” (a)

En annan respondent betonade *respekt* och *förståelse* för alla slags olikheter.

"[...] Alla olikheter ska beaktas och bemötas med största möjliga respekt och förståelse. Inom rimliga gränser, det får inte påverka övriga elever allt för negativt. Barnen kan lära av varandras starka och svaga sidor. [...]" (h)

"[...] Jag är generellt mer 'large' om jag vet att eleven har 'speciella behov'." (h)

Samma respondent anger att hen är mer "large", vilket kan tolkas som att hen har mer *överseende* om hen är medveten om elevens "speciella behov".

Ur respondenternas svar kunde sex kategorier av normer urskiljas.

Tabell 1. Väsentliga normer för lärare.

NORMER	a	b	c	d	e	f	g	h
försiktighet	x							
taktfullhet	x							
spelöga	x							
respekt								x
förståelse								x
överseende								x

6.2 Eleven

Hur uppfattas den introverta eleven av läraren? Märks det över huvud taget? Även om eleven kanske själv vet mer om sina egna preferenser, kan man eventuellt försöka tyda dem baserat på elevens uttryck och agerande.

Flera av respondenterna uppger att de har svårt att urskilja *orsaken* till ett visst beteende, eftersom till exempel *uttryckssvårigheter* går att förklara på flera olika sätt.

"Har svårt att säga om det är en introversion, okunskap i ämnet/situationen eller annan svårighet i sociala sammanhang." (g)

"De har svårt att finna sätt för dem att uttrycka vad de vill, i grupp går det sämre då de inte ges utrymme eller självmant tar plats att agera. Men om de sen är blyga, har dåligt självförtroende eller är allmänt ointresserade är svårt att säga." (c)

Eleverna kan uppfattas som *blyga* till en början enligt två respondenter som även gör skillnad på blyghet och introversion.

"[Introversion] Upplevs ofta som blyghet, vilket inte alls behöver vara tillfället. Ofta är hen en god lyssnare som tänker mycket över sina intryck. [...]" (h)

"Det har kanske märkts i undervisningen, man tror först att eleven är blyg och hen verkar ganska ointresserad, men sen märker man att i bekväma situationer med kompisar så är fallet helt annorlunda och man märker att eleven faktiskt sätter sig in i musiken/uppgiften. [...]" (e)

På liknande sätt som respondent e ovan, upplever några respondenter att eleven *agerar annorlunda* i grupp och på enskilda lektioner eller i bekväma situationer. Introverta elever kan också bli *trötta* efter gruppundervisning. En respondent reflekterar över huruvida introverta söker sig till gruppundervisning.

"[...] Men på enskilda lektioner märks det tydligare då de elever jag träffar då, oftare kommer med idéer och förslag på saker och ting medan de i en grupsituation inte gör det. Om det beror på introversion eller möjlig rädsla för att göra/säga fel är svårt att svara på. [...]" (g)

"[...] Kan tänka mig att introverta inte söker sig till gruppundervisning lika ivrigt som utåtriktade barn. Har haft elever som vägrar att spela i grupp men är hur utåtriktade som helst på de individuella lektionerna." (b)

"[...] Däremot kan grupplektioner bli uttröttande och eleven går in i en roll för att fungera vilket kan vara uttröttande." (g)

En av respondenterna upplever att introverta barn är *försiktiga* och inte alltid *visar sina känslor* på utsidan.

"Tycker det märks lättare i grupp eftersom där är det så tydligt hur de samarbetar med andra. T.ex. i musiklekis vill inte introverta barn riktigt vara med i lekar och när det ska tas i händerna så sträcker de mycket försiktigt, knappt så att armarna lämnar kroppen och tar tag i barnet bredvid, men ibland får man gå omkring och ta i barnens händer för att de ska hålla i." (d)

"Det jag har upplevt har varit att även om man som ledare tror att ett introvert barn inte trivs eller tycker det är så roligt så kan sanningen vara precis tvärtom. Barnet kanske egentligen tycker musiken är väldigt roligt och att det trivs hur bra som helst. [...]" (d)

Introverta elever har ofta *bra koncentrationsförmåga* och *presterar duktigt* samt *håller sig för sig själv*, konstaterar en respondent.

"[...] I grupp hålls den introverta vanligen sig en bit längre bort från de andra, och pysslar med sina saker för sig själv. Presterar duktigt och koncentrerar sig ofta bra." (a)

En respondent upplever att det kan vara svårt att *bryta isen* och man får fråga *många frågor* innan man får svar av introverta elever. Tre respondenter upplever att svaren ofta blir *korta* och en av dem uppger att eleven hellre *fokuserar på musiken* än socialiserar.

"Nå just att man är lite tystare och tillbakadragen syns först, man får alltid fråga typ 2-3 frågor innan man får nåt svar [...]" (f)

"[...] Det e lite svårare att "bryta isen" som sagt.. speciellt som nya elever.." (f)

"Det märks vanligen på flöjtstunden så, att eleven inte pratar eller svarar på frågor mer än riktigt kort eller så. Hen vill gärna bara spela, så hen inte behöver vara social eller ta del av valet av låtar vi ska spela. [...]" (a)

Även om det är svårt att kategorisera en person som introvert, kan man ändå ur intervju svaren urskilja vissa drag som skulle kunna klassas som introverta.

Tabell 2. Utmärkande drag hos introverta elever.

DRAG	a	b	c	d	e	f	g	h
uttryckssvårigheter			x					
upplevd blyghet					x			x
agerar annorlunda på enskilda lektioner eller i bekväma situationer		x	x		x		x	
trött efter gruppundervisning							x	
försiktig				x				
visar inte känslor				x				
håller sig för sig själv	x							
bra koncentration	x							
presterar duktigt	x							
korta svar	x	x				x		
svårt att bryta isen						x		
musikaliskt fokus	x							

6.3 Mötet

Hur ser musklärare på mötet med introverta elever? Jag strävar här efter att få svar på den första delen av min andra forskningsfråga, hur förhåller sig läraren till den introverta eleven? Denna fråga utgår från det pedagogiska förhållandet ur lärarens perspektiv.

En respondent poängterar att hen vill bemöta alla elever utgående från *samma grund* och *inte klassificera* allt för mycket, medan en annan betonar bemötandet *enligt elevernas förutsättningar*.

"[...] Huvudsakligen försöker jag bemöta alla barn med samma grund, och rättvisa, senare får man se vilka barn som 'tål' lite mera bestämda ord eller bus. Försöker att jag ser alla barn och tar mig tid att se alla barn och i vissa fall också då uppmuntra till att inte vara så introvert." (d)

"[...] Visst kunde man motivera det också som en 5:a, och säga bemöta alla som de är, men kanske ändå inte börja klassificera för mycket, speciellt inte i grupp." (d)

"Som lärare kan jag inte paketera alla i samma låda oavsett vad. Förutsättningarna är olika för alla elever och att jag möter dem på ett sätt som fungerar för dem är viktigt. [...]" (g)

Fyra av åtta respondenter anser att man *inte ska överdramatisera* introversion. Flera tycker också det är viktigt att *se eleven* och låta hen *vara sig själv*.

"Jag tror personligen att man inte ska göra en för stor grej av det. Jag tror nog att det är bra att man som lärare är medveten om det, men att man inte sätter för stor vikt på det, utan låter eleven vara sig själv och hitta sitt sätt att vara i gruppen och på enskilda lektioner. [...]" (e)

"Introversion är ett av många karaktärsdrag som en elev har. Att se eleven som en hel person med alla de sidor som kommer fram under lektionerna är väldigt viktigt och väsentligt för en lärare. Så det är viktigt (en 4 eller 5) i likhet med andra personliga drag. Men barn växer och lektionernas stämning förändras med åren." (b)

Att kunna *stöda* eleverna enligt behov och kunna vara på deras *känslonivå* är viktigt, tycker en respondent.

"[...] Viktigt är att man sku hinna lära känna sina elever så man kan stöda dem om det behövs. Vara på deras känslonivå så att säga." (c)

Ur intervjusvaren kunde följande beskrivningskategorier, tankar, urskiljas.

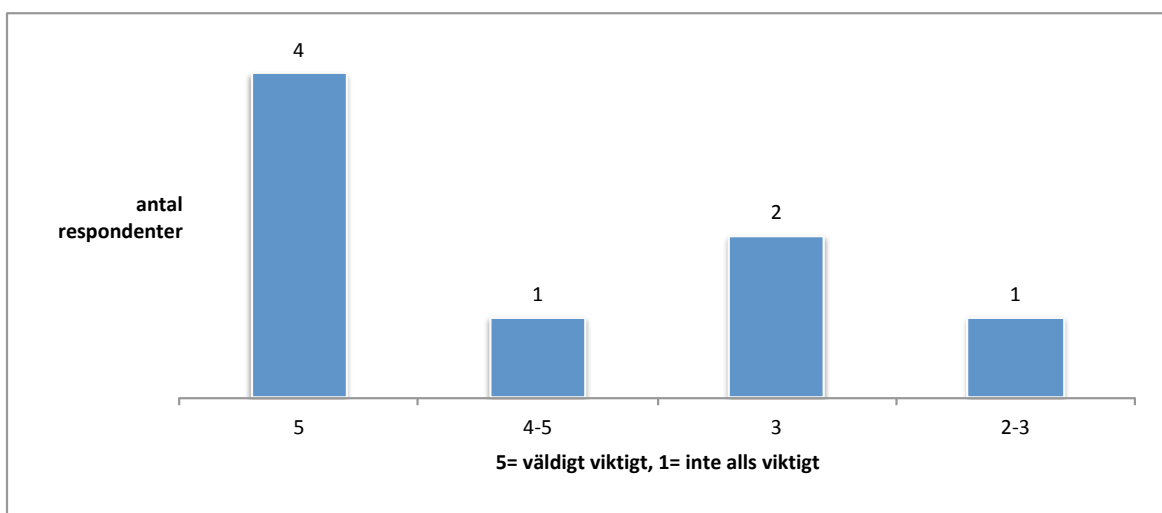
Tabell 3. Tankar om mötet.

TANKAR	a	b	c	d	e	f	g	h
bemöta med samma grund				x				
inte klassificera				x				
bemöta enligt förutsättningar							x	
inte överdramatisera introversion		x			x		x	x
se eleven	x	x		x				
låt eleven vara som hen är		x		x	x			
stöda			x					
känslonivå			x					

6.4 Metoden

Hur viktigt är det att beakta introversion i undervisningen? I detta avsnitt strävar jag efter att få svar på den andra delen av min andra forskningsfråga, vilka metoder kan man använda sig av för att stöda introverta elever i musikundervisningen? Denna fråga utgår från det didaktiska förhållandet i undervisningen.

Figur 2 nedan visar hur viktigt respondenterna tycker det är att ta hänsyn till introversion i undervisningen, en visualisering av svaren på den sista intervjufrågan: " Hur viktigt på en skala 1–5 (1= inte alls viktigt, 5= väldigt viktigt) tycker du det är att beakta introversion i undervisningen? Motivera." Hälften av respondenterna tycker att det är väldigt viktigt. I föregående avsnitt om mötet, framgick även att fyra respondenter inte tycker att man ska överdramatisera introversion eller klassificera eleverna för mycket.

Figur 3. Hur viktigt är det att beakta introversion i undervisningen?

För att aktivera eleven kan man försöka *lirka* fram svar och feedback, till exempel genom att *prata på* och fråga om elevens åsikt.

”Beroende på situation och elev kan jag försöka lirka med eleven för att få fram ett svar eller vad som nu krävs i situationen. Svaret "jag vet inte" förekommer ofta. Och jag försöker visa att det inte är ett svar jag godkänner. T.ex... [...]” (g)

”Jag pratar själv på, och frågar nog vad hen vill, och försöker lite få feedback och hen att ta del i sin egen hobby, t.ex. genom att välja själv, vad hen kunde spela av olika förslag jag kommer fram med. [...]” (a)

Två av respondenterna förespråkar att *utmana* eleven, att ”pusha” lagom mycket.

”Det e nog väldigt viktigt (alltså en 5a) att ta i beaktande elevens introverta drag, försöka lite passligt dra eller puscha, så att personen vågar lite komma ur 'skalet' [och] att man får uppleva att man 'e med', annars tror jag tyvärr kan musikintresse få ett bakslag o kanske man slutar helt med den för att det känns alltid jobbigt att gå till undervisningen.. som lärare tror jag vi har på det sättet [en] viktig roll att få elever [att] känna sig bekväma med undervisningssituationen.” (f)

”[...] Å andra sidan kan man också i det långa loppet småningom luckra upp det som i början kan kännas omöjligt för hen, genom att i små doser ge utmaningar som den introverta kan ta emot och t.o.m. vinna sig själv, komma ut från sitt skal (OM hen vill komma ut, annars går det ju inte). [...]” (a)

En av respondenterna uppger att hen försöker *uppmuntra* eleverna att vara med, men *utan press*, vilket en annan respondent också lyfter fram i sitt svar. En respondent uppmuntrar eleven genom att kolla läget och peppa inför konsert.

”Jag brukar försöka uppmuntra barn att alla ska vara med, att det är mycket roligare då också men har slutat tvinga om jag märker att det är för att barnet överlag är försiktigt och tillbakadraget. [...]” (d)

”[...] Jag är ihärdig, men låter inte stämningen bli spänd eller för tryckande, så att eleven känner sig för mycket i huvudrollen eller att det sätts orimliga förväntningar på hen socialt. [...]” (a)

”[...] Exempelvis, innan konsert om eleven verkar obekväma i situationen så kanske man frågar om allt e okej och försöker peppa, men inte för mycket uppmärksamhet så andra elever märker det för då tror jag att det kan bli ännu mer jobbigt för eleven.” (e)

Genom att sätta upp *enkla spelregler* kan man skapa en *trygg* omgivning för eleven, enligt en respondent. *Trygghet* och att eleven ska känna sig bekväm lyfts även fram av tre andra respondenter.

"[...] Musiken kan ha tydliga ramar (en bestämd sång) eller sen ge utrymme för kreativitet (improvisation) tillsammans med en lärare och i ett rum där ingen annan befinner sig o dömer. Detta bidrar till rätt enkla spelregler o ger trygghetskänsla. Ibland kan läraren ändå utgöra ett hinder om eleven upplever att den måste prestera i undervisningssituationen på ett för den icke bekvämt sätt." (c)

En respondent uppger att hen *fokuserar på det musikaliska*.

"Jag nöjer mig med situationen och låter eleven vara som hen är. Musikaliskt jobbar vi på med att stärka det musikaliska uttrycket och pianismen." (b)

En annan respondent är inne på samma spår som föregående respondent och uppger att de spelar mer tillsammans på lektionen, men framhåller även att hen ställer *få frågor* och ger eleven *betänketid*.

"Vid enskild undervisning är det lättare att anpassa både undervisning och undervisningssätt till eleven. Det kan ske genom att jag försöker ge eleven tid att tänka, jag ställer inte så många frågor och om jag gör så ger jag tid till att hen hinner tänka innan ett eventuellt svar. Det är inte alltid det kommer. Med den här typ av elev spelar vi mer tillsammans, jag försöker att visa musiken/känslan (lite som en dirigent)." (h)

I vissa situationer kan man dela in eleverna i par eller *mindre grupper*, enligt en respondent.

"[...] I grupp kan jag ibland hitta på lekar eller spel (teoritimmen), då man kan jobba i par. Då försöker jag kanske välja ett passligt par till den introverta, då jag naturligtvis försöker studera mina elever aktivt och märka vem hen tycks tycka om." (a)

Två respondenter skriver också att de ger eleven möjlighet att *enskilt* till exempel svara på en fråga eller prova ett instrument.

"[...] Det är viktigt att de kan få möjlighet att t.ex. svara på en fråga utifrån deras förutsättningar – det kanske inte sker där och då på plats inför andra utan vid sidan av eller så." (g)

"I fall där jag märkte att någon skulle vilja säga sin åsikt eller inte vågade testa något instrument så brukade jag tala med [dem] enskilt efteråt så de inte kände sig pressade av kompisar eller otrygga. Jag erbjöd också att spela med dem enskilt för att de skulle få testa några instrument utan att alla tittade på, och det funkade helt bra." (c)

Ur respondenternas svar kan man urskilja följande metoder för att beakta introverta i musikundervisningen.

Tabell 4. Metoder för undervisningen.

METODER	a	b	c	d	e	f	g	h
lirka	x					x	x	
prata på	x					x		
utmana	x					x		
uppmuntra				x	x			
utan press	x							
enkla spelregler			x					
skapa trygghet			x	x		x		x
musikaliskt fokus		x						x
få frågor								x
betänketid								x
mindre grupper	x							
enskilt			x				x	

6.5 Musiken

Den femte frågan i intervjun handlade om hur lärare upplever musikens betydelse för eleven, om den är en frizon eller ytterligare ett intryck att bearbeta. Det är också en av forskningsfrågorna och eventuellt den svåraste att svara på eftersom det även i det här fallet är någonting som eleven antagligen vet bättre om själv.

Sju av åtta respondenter upplever att musiken kan vara en *frizon* för eleven, medan en respondent inte har märkt att den skulle vara det. En respondent upplever att själva uppträdandet kan kännas som en frizon.

”Så länge musiken har en terapeutisk funktion (skapar trygghet, ger eftersträvande känslouttryck såsom t.ex. glädje, stöder självförtroende), så är den viktig för människor som inte är benägna att enbart uttrycka sig via tal. Jag har också haft sångelever som upplever det befriande att sjunga trots att de inte alltid lyckas kommunicera med sina kompisar. [...]” (c)

”Jag har inte märkt att musiken skulle bli en frizon. Det kan det väl vara, men jag har inte haft en introvert elev som blommat upp i sitt spelande. I musikterapi kan det här vara vanligare. Till musikinstitutet söker elever sig frivilligt. Introverta väljer säkert bort det alternativet. Det skulle vara intressant att höra vad en musikterapeut svarar.” (b)

”Jag tror att vid själva uppträdandet så känns det som en frizon, men innan och efter kan vara jobbigt för dem.” (e)

Musiken blir en frizon eftersom eleverna får *frihet att uttrycka sig*, upplever en av respondenterna.

”Oftast en frizon då elever är fria att uttrycka sig hur de vill – på sitt sätt utan att ta ’hänsyn’ till andras åsikter – iaf på enskilda lektioner. [...]” (g)

Två av respondenterna anser att eleverna kan *gå in i musiken* och på så sätt skapa en frizon.

”Frizon. Jag upplever att de kan gå in i musiken, skapa en egen värld som kan vara positiv för det musikaliska uttrycket.” (h)

”Musiken är nog en frizon för alla som har det lite svårare att kommunicera med andra spontant. Det tycker jag beror på att musikens språk är för alla, lätt att ta lite avstånd till också, symboliskt, abstrakt och neutralt. Du kan gömma dig bakom musiken, eller in i den, utan att det ser ut eller låter konstigt.” (a)

Två respondenter uppfattar att *enskilda lektioner* kan leda till att det är lättare för eleven att känna sig fri i musiken.

”[...] Med individuella elever så blir situationen mera som en frizon och när man byggt upp en trygghetszon mellan eleven kan eleven verkligen blomma ut till en helt annan person just under lektionen. Detta kan i bästa fall också hjälpa eleven att få mera trygghet och frihet även utanför musiken eller klassrummet.” (d)

Som tidigare nämndes, lyfte hälften av respondenterna fram vikten av att eleven känner sig trygg, vilket framkommer även i detta intervjuvar. Det här uttalandet har jag valt att placera under huvudtemat musiken, men *skapa trygghet* hittas under temat metoden.

”Jag tror att om man har en ny grupp eller man hamnar i ett nytt sammanhang som en introvert person, speciellt om man är lite yngre (eller nybörjare på sitt instrument) då tror jag det kan i början vara lite svår situation, men desto tryggare man känner sig i sammanhang och desto tryggare man blir i sitt både musikaliska men också i sociala uttryck då tror jag att musiken blir mer o mer frizon för introverta personer.”(f)

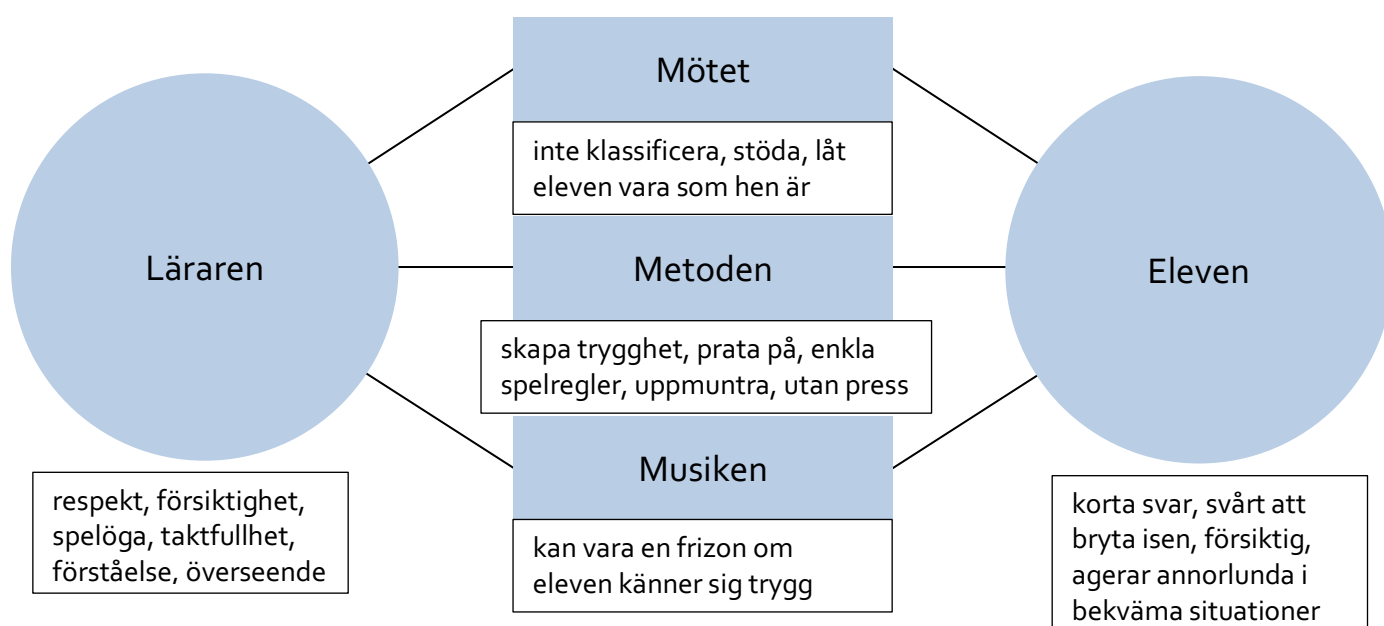
Ur intervjuvaren kunde några kategorier angående musikens betydelse för eleven urskiljas.

Tabell 5. Musikens betydelse för eleven.

MUSIKEN	a	b	c	d	e	f	g	h
frizon	x		x	x	x	x	x	x
uttrycksfrihet							x	
möjligt att gå in i musiken	x							x
enskilda lektioner lättare				x			x	

7 Sammanfattande diskussion

I det här avsnittet sammanfattas resultatet av denna forskning. Syftet med arbetet var att undersöka musiklärares medvetenhet och attityder gällande introverta elever samt hitta metoder för att beakta introverta elever i undervisningen. På grund av ett litet forskningsunderlag går det inte att dra några generella slutsatser, men genom litteratur och intervjuer med musiklärare har jag samlat ihop tankar som jag tror kan hjälpa mig och förhoppningsvis även andra som kommer jobba med och redan jobbar med musikundervisning på olika sätt. I figur 4 sammanfattas resultaten kort.

Figur 4. Kort sammanfattning av resultat.

Svaren på min första forskningsfråga "Vilken uppfattning har läraren av den introverta elevens uttryck och agerande?" framgår i figur 4 i rutan under "Eleven" och delvis i rutan under "Mötet". Under "Eleven" nämns olika drag som märkts i undervisningen och kan klassas som introverta, till exempel att svaren är kortfattade och beteendet annorlunda i bekväma situationer. Elever kan ha introverta drag, men om det beror på just introversion eller om det påverkas av andra faktorer är svårt att svara på. Litteraturen visar att en person kan vara tystlåten eller tillbakadragen på grund av introversion, men beteendet kan även ha andra orsaker, exempelvis blyghet. Det kan alltså vara svårt att kategorisera en elev, speciellt då teorin visar att de flesta har både introverta och extroverta drag, samt att man kan ha vissa tillfälliga personlighetsdrag. Det här kan också märkas på olika sätt i olika åldrar. I undersökningsresultatet framkommer att respondenterna inte vill

klassificera eleven utan låta hen vara sig själv, vilket hänger ihop med min andra forskningsfråga.

Min andra forskningsfråga, "Hur förhåller sig läraren till den introverta eleven, vilka metoder används?", besvaras kort i figur 4 under "Mötet" och under "Metoden". I rutan under "Läraren" finns normer som läraren kan tänka på gällande sitt eget bemötande, vilket stöds av Blennbergers förslag på bemötandeideal (avsnitt 4.1). Utgående från intervjusvaren och litteraturen kan bland annat respekt, "spelöga" och taktfullhet räknas upp som väsentliga normer.

Flera av lärarna anser att det är viktigt att beakta introversion, men inte heller ge det för mycket uppmärksamhet eftersom det bara är en del av elevens personlighet. Under "Mötet" i figur 4 finns några av de förslag på metoder för att ta hänsyn till introverta i undervisningen, som framkom i intervjusvaren. Undersökningens resultaten stöds av Cain och Jonkmans tankar om metoder som framkommer i litteraturen, det vill säga utmaning, betänketid, enskilda samtal och smågrupper. De två första forskningsfrågorna baseras på både det pedagogiska och det didaktiska förhållandet.

Den tredje forskningsfrågan, "Uppfattar läraren att eleven upplever musiken som en frizon eller ytterligare ett intryck att bearbeta?", besvaras i kapitel 6.5 om musiken. Respondenterna tycks uppleva att musiken blir en frizon när förutsättningarna är rätt och eleven känner sig trygg. Detta tas inte direkt upp i teoridelen men genom de metoder som framkommit kan musikläraren förhoppningsvis stöda musikglädjen och bidra till att musiken blir en frizon.

7.1 Förslag på fortsatt forskning

Introversion är ett stort ämne som det finns mycket forskning kring och jag skulle gärna ha gjort mer djupgående intervjuer från samma eller liknande utgångspunkt som i detta arbete. Det skulle också vara intressant att se en undersökning ur den introverta elevens perspektiv, eftersom hen bäst kan svara på hur hen upplever musik till exempel.

7.2 Avslutning

Vi kanske inte behöver gå runt och kategorisera varandra som introverta eller extroverta, men som lärare tror jag att det är viktigt att ta hänsyn till också de elever som är mer tillbakadragna. Vi kan försöka ifrågasätta det extroverta idealet och göra rum för introverta. Det fungerar uppenbarligen att vara introvert i musikbranschen, eftersom man kan tänja på sin personlighet när det är viktigt för ett personligt syfte och så länge man hinner återhämta sig. Resultatet av denna undersökning visar att det är bra att beakta introversion, men det är även viktigt att se eleven för hela sin personlighet. Med enkla metoder kan vi sträva efter att göra elevernas omgivning så trygg som möjligt för att uppmuntra till utveckling och förhoppningsvis hjälpa eleverna att hitta glädje i musiken, oberoende om de är extroverta eller introverta.

Referenser

- Aron, E.N., 2014. *Det högkänsliga barnet: att växa och må bra i en överväldigande värld*. Stockholm: Egja.
- Blennerger, E., 2013. *Bemötandets etik*. Lund: Studentlitteratur.
- Cain, S., 2016. *Den tysta kraften: en bok för unga introverta*. Stockholm: Natur & Kultur.
- Csikszentmihalyi, M., 2003. *Flow: Den optimala upplevelsens psykologi*. Stockholm: Natur & Kultur.
- Egidius, H., 2002. *Termllexikon i psykologi, pedagogik och psykoterapi*. Lund: Studentlitteratur.
- Fahlke, C., Johansson, P. M., 2007. *Personlighetspsykologi*. Stockholm: Natur och Kultur.
- Hedin, A., 1996. *En liten lathund om kvalitativ metod med tonvikt på intervju*. [Online] <https://studentportalen.uu.se/uusp-webapp/auth/webwork/filearea/download.action?nodeId=459535&toolAttachmentId=108197> [hämtat: 31.3.2018]
- Jonkman, L., 2013. *Introvert: den tysta revolutionen*. Stockholm: Mån-pocket.
- Jönsson, B., 2000. *Tio tankar om tid*. Finland: Brombergs Bokförlag.
- Kansanen, P., 2004. *Opetuksen käsitelmäilma*. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Little, B.R., 1996. *Free Traits, Personal Projects and Idio-Tapes: Three Tiers for Personality Psychology*. [Online] <http://www.brianrlittle.com/wp-content/uploads/2011/10/Three-Tiers-for-Personality-Psychology.pdf> [hämtat: 13.3.2018]
- Uljens, M., 1989. *Fenomenografi – forskning om uppfattningar*. Lund: Studentlitteratur.
- Uusikylä, K., 2012. *Luovuus kuuluu kaikille*. Jyväskylä: PS-kustannus.

1. Hur skulle du definiera introversion?
2. Har du märkt introversion hos elever i undervisningen?
3. Om ja, hur märks det? Upplever du att det märks lättare i grupp eller enskilt? Ge gärna exempelsituationer.
4. Hur har du hanterat sådana situationer? Ge gärna exempel.
5. Upplever du att musiken blir en frizon för en elev med introverta drag, eller blir den ytterligare ett intryck att bearbeta? Motivera.
6. Hur viktigt på en skala 1–5 (1= inte alls viktigt, 5= väldigt viktigt) tycker du det är att beakta introversion i undervisningen? Motivera.